

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkīyē ādikāvyaē ayōdhyākāṇḍē
॥ tryadhikaśatatamaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ tryadhikaśatatamaḥ sargaḥ ॥

śrīrāmādīnāṃ vilāpaḥ, taiḥ pitrē jalāñjalidānaṃ piṇḍadānaṃ
rōdanaṃ ca

tāṃ śrutvā karuṇāṃ vācaṃ
pīturmaraṇasaṃhitām |
rāghavō bharatēnōktāṃ
babhūva gatacētaṇaḥ ॥ 2.103.1 ॥

taṃ tu vajramivōtsrṣṭa -
māhavē dānavāriṇā |
vāgvajraṃ bharatēnōkta -
mamanōjñaṃ parantapaḥ ॥ 2.103.2 ॥

pragṛhya rāmō bāhū vai
puṣpitāṅga iva drumāḥ |
vanē paraśunā kṛtta -
stathā bhuvi papāta ha ॥ 2.103.3 ॥

tathā hi patitaṃ rāmaṃ
jagatyāṃ jagatīpatim |

kūlaghātapariśrāntaṃ

prasuptamiva kuñjaram || 2.103.4 ||

bhrātarastē mahēṣvāsaṃ

sarvataḥ śōkakarśitam |

rudantaḥ saha vaidēhyā

siṣicuḥ salilēna vai || 2.103.5 ||

sa tu saṃjñāṃ punarlabdhvā

nētrābhyāmaśrumutsrjan |

upākrāmata kākutsthaḥ

kṛpaṇaṃ bahu bhāṣitum || 2.103.6 ||

sa rāmaḥ svargataṃ śrutvā

pītaṃ prthivīpatim |

uvāca bharataṃ vākyam

dharmātmā dharmasaṃhitam || 2.103.7 ||

kiṃ kariṣyāmyayōdhyāyāṃ

tātē diṣṭāṃ gatim gatē |

kastāṃ rājavarāddhīnā -

mayōdhyāṃ pālayiṣyati || 2.103.8 ||

kiṃ nu tasya mayā kāryam

durjātēna mahātmanaḥ |

yō mṛtō mama śōkēna

sa mayā na ca saṃskṛtaḥ || 2.103.9 ||

ahō bharata siddhārthō

yēna rājā tvayānagha |

śatrughnēna ca sarvēṣu
prētakṛtyēṣu satkṛtaḥ || 2.103.10 ||

niṣpradhānāmanēkāgrāṃ
narēndrēṇa vinā kṛtām |
nivṛttavanavāsō'pi
nāyōdhyāṃ gantumutsahē || 2.103.11 ||

samāptavanavāsaṃ mā -
mayōdhyāyāṃ parantapa |
kō'nuśāsiṣyati puna -
stātē lōkāntaraṃ gatē || 2.103.12 ||

purā prēkṣya suvṛttaṃ māṃ
pitā yānyāha sāntvayan |
vākyāni tāni śrōṣyāmi
kutaḥ karṇa sukhānyaham || 2.103.13 ||

ēvamuktvātha bharataṃ
bhāryāmabhyētya rāghavaḥ |
uvāca śōkasantaptaḥ
pūrṇacandranibhānanām || 2.103.14 ||

sītē mṛtastē śvaśuraḥ
pitṛhīnō'si lakṣmaṇa |
bharatō duḥkhamācaṣṭē
svargatiṃ pṛthivīpatēḥ || 2.103.15 ||

tatō bahugunaṃ tēṣāṃ
bāṣpaṃ nētrēṣvajāyata |

tathā bruvati kākutsthē
kumārāṇām yaśasvinām || 2.103.16 ||

tatastē bhrātaraḥ sarvē
bhṛśamāśvāsya duḥkhitam |
abruvañjagatībhartuḥ
kriyatāmudakaṃ pituḥ || 2.103.17 ||

sā sītā svargataṃ śrutvā
śvaśuraṃ taṃ mahānṛpaṃ |
nētrābhyāmaśrupūrṇābhyām
na śāsākēkṣituṃ priyam || 2.103.18 ||

sāntvayitvā tu tām rāmō
rudatīm janakātmajām |
uvāca lakṣmaṇaṃ tatra
duḥkhitō duḥkhitam vacaḥ || 2.103.19 ||

ānayēṅgudipiṇyākam
cīramāhara cōttaram |
jalakriyārthaṃ tātasya
gamiṣyāmi mahātmanaḥ || 2.103.20 ||

sītā purastād vrajatu
tvamēnāmabhitō vraja |
ahaṃ paścād gamiṣyāmi
gatrhyeṣā sudāruṇā || 2.103.21 ||

tatō nityānugastēṣām
viditātmā mahāmatih |

mṛdurdāntaśca kāntaśca

rāmē ca dṛḍhabhaktimān || 2.103.22 ||

sumantrastairnṛpasutaiḥ

sārdhamāśvāsya rāghavam |

avatārayadālambya

nadīm mandākinīm śivām || 2.103.23 ||

tē sutīrthām tataḥ kṛcchrā -

dupagamyā yaśasvinaḥ |

nadīm mandākinīm ramyām

sadā puṣpitakānanām || 2.103.24 ||

śīghrasrōtasamāsādyā

tīrtham śivamakardamam |

siṣicustūdakaḥ rājñē

tata ētad bhavatviti || 2.103.25 ||

pragṛhya tu mahīpālō

jalāpūritamañjalim |

diśam yāmyāmbhimukhō

rudan vacanamabravīt || 2.103.26 ||

ētat tē rājaśārdūla

vimalam tōyamakṣayam |

pitṛlōkagatasyādya

maddattamupatiṣṭhatu || 2.103.27 ||

tatō mandākinītīram

pratyuttīrya sa rāghavaḥ |

pituścakāra tējasvī

nirvāpaṃ bhrātṛbhiḥ saha || 2.103.28 ||

aiṅgudaṃ badarairmiśraṃ

piṇyākaṃ darbhasaṃstarē |

nyasya rāmaḥ suduḥkhārtō

rudan vacanamabravīt || 2.103.29 ||

idaṃ bhuṅkṣva mahārāja

prītō yadaśanā vayam |

yadannaṃpuruṣōśnāti

tadannāstasya dēvatāḥ || 2.103.30 ||

tatastēnaiva mārgēṇa

pratyuttīrya sarittaṭāt |

ārurōha naravyāghrō

ramyasānuṃ mahīdharam || 2.103.31 ||

tataḥ parṇakuṭīdvāra -

māsādya jagatīpatiḥ |

parijagrāha pāṇibhyā -

mubhau bharatalakṣmaṇau || 2.103.32 ||

tēṣāṃ tu rudatāṃ śabdāt

pratiśabdō'bhavad girau |

bhrātṛṇāṃ saha vaidēhyā

siṃhānāṃ nardatāmiva || 2.103.33 ||

mahābalānāṃ rudatāṃ

kurvatāmudakaṃ pituḥ |

vijñāya tumulaṃ śabdaṃ

trastā bharatasainikāḥ || 2.103.34 ||

abruvaṃścāpi rāmēṇa

bharataḥ saṅgatō dhruvam |

tēṣāmēva mahān śabdaḥ

śōcatāṃ pītaraṃ mṛtam || 2.103.35 ||

atha vāhān parityajya

taṃ sarvē'bhimukhāḥ svanam |

apyēkamanasō jagmu -

ryathāsthānaṃ pradhāvitāḥ || 2.103.36 ||

hayairanyē gajairanyē

rathairanyē svalaṅkṛtaiḥ |

sukumārāstathaivānyē

padbhirēva narā yayuḥ || 2.103.37 ||

aciraprōṣitaṃ rāmaṃ

ciraviprōṣitaṃ yathā |

draṣṭukāmō janaḥ sarvō

jagāma sahasāśramam || 2.103.38 ||

bhrātṛṇāṃ tvaritāstē tu

draṣṭukāmāḥ samāgamam |

yayurbahuvidhairyānaiḥ

khuranēmisaṃmākulaiḥ || 2.103.39 ||

sā bhūmirbahubhiryānai

rathanēmisaṃmāhatā |

mumōca tumulaṃ śabdaṃ

dyaaurivābhrasamāgamē || 2.103.40 ||

tēna vitrāsitā nāgāḥ

karēṇuparivāritāḥ |

āvāsayantō gandhēna

jagmuranyadvanaṃ tataḥ || 2.103.41 ||

varāhavṛkasimhāśca

mahiṣāḥ sṛmarāstathā |

vyāghragōkarṇagavayā

vitṛesuḥ prṣataiḥ saha || 2.103.42 ||

rathāhvahaṃsānatyūhāḥ

plavāḥ kāraṇḍavāḥ parē |

tathā puṃskōkilāḥ krauñcā

visaṃjñā bhējirē diśaḥ || 2.103.43 ||

tēna śabdēna vitrastai -

rākāśaṃ pakṣibhirvṛtam |

manuṣyairāvṛtā bhūmi -

rubhayaṃ prababhau tadā || 2.103.44 ||

tatastaṃ puruṣavyāghraṃ

yaśasvinamakalmaṣam |

āsīnaṃ sthaṇḍilē rāmaṃ

dadarśa sahasā janaḥ || 2.103.45 ||

vigarhamāṇaḥ kaikēyīm

mantharāsahitāmapi |

abhigamya janō rāmaṃ

bāṣpapūrṇamukhō'bhavat || 2.103.46 ||

tān narān bāṣpapūrṇākṣān

samīkṣyātha suduḥkhitān |

paryaṣvajata dharmajñāḥ

pitṛvanmātrvacca saḥ || 2.103.47 ||

sa tatra kāmācīt pariṣasvajē narān

narāśca kēcittu tamabhyavādayan |

cakāra sarvān savayasyabāndhavān

yathārhamāsādya tadā nṛpātmajaḥ || 2.103.48 ||

tataḥ sa tēṣāṃ rudatāṃ mahātmanāṃ

bhuvaṃ ca khaṃ cānuvinādayan svanaḥ |

guhā girīṇāṃ ca diśaśca santataṃ

mṛdaṅgaghōṣapratimō viśuśruvē || 2.103.49 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmikīyē ādikāvyē

ayōdhyākāṇḍē tryadhikaśatatamaḥ sargaḥ ||